

Národný systém podpory transferu technológií v SR (NSPTT)

Mgr. Miroslav Kubiš

miroslav.kubis@cvtisr.sk
odbor transferu technológií

Ing. Adriana Sherman, CSc.

adriana.sherman@cvtisr.sk
odbor transferu technológií

Mgr. Oľga Števková

olga.stevkova@cvtisr.sk
odbor transferu technológií

V rámci implementácie národného projektu Národná infraštruktúra pre transfer technológií v SR – NITT SK budujeme Národný systém podpory transferu technológií (NSPTT). O tom, čo to transfer technológií (TT) je, prečo je TT zaujímavý, čo TT prináša a prečo ho máme podporovať, sa hovorí v tomto článku.

Čo je to transfer technológií

Existuje viacero významov pojmu transfer technológií alebo kontextov, v ktorých sa tento pojem používa. TT sa môže chápať ako snaha o rozvoj zaostalejších krajín poskytnutím technológií (transferom) z vyspelejších krajín. Rovnako sa TT môže chápať ako presun technológií v komerčnej sfére medzi jednotlivými firmami alebo v rámci firmy medzi jej jednotlivými zložkami. Tretím významom pojmu TT je prenos (transfer) technológií z akademického prostredia do prostredia komerčného. A práve tento tretí význam je pre nás zaujímavý pri budovaní Národného systému podpory transferu technológií v SR. Inými slovami môžeme povedať, že NSPTT bude podporovať transfer technológií z akademickej sféry do komerčnej sféry.

Čo je to technológia v našom ponímaní transferu technológií

Je veľmi dôležité ozrejmiť si, transfer čoho to ideme vlastne podporovať. Pod slovom technológia si každý dokáže vybaviť niečo iné a nemusí to byť vždy úplne v súlade s naším chápaním. Pod technológiou rozumieme čokoľvek, čo

vzniklo v akademickom prostredí a môže nájsť uplatnenie v komerčnej sfére. V drvivej väčšine prípadov za odplatu. Môže to byť vynález (patentovo chránený), úžitkový vzor, dizajn, šľachtiteľské osvedčenie – teda duševné vlastníctvo registrované cez patentový úrad, tzv. priemyselné vlastníctvo, ďalej to môže byť duševné vlastníctvo chránené podľa autorského zákona – databázy, softvér a pod., alebo do tretice duševné vlastníctvo, ktoré nie je registrované – napr. know-how, receptúry, postupy a pod. Všetko toto duševné vlastníctvo v rámci transferu technológií z akademického prostredia do komerčného spadá pod pojem technológia.

Akým spôsobom sa dá transfer technológií realizovať

Existuje viacero spôsobov, ako sa transfer technológií môže zrealizovať. Zvolený spôsob závisí aj od toho, o aký druh technológie pri transfere ide. Inak sa dá transferovať patentovo chránený vynález a inak napr. know-how. Najreprezentatívnejším spôsobom transferu technológií je poskytnutie licencie na nakladanie s právami k technológii, inými slovami, ide o dohodu medzi akademickou inštitúciou a súkromným subjektom o tom, za akých presne určených podmienok môže súkromný subjekt technológiu vyvinutú akademickou inštitúciou použiť pri produkcii výrobkov určených pre predaj na komerčnom trhu. Pri takejto dohode sa podmienkami určuje napríklad príjem akademickej inštitúcie za licenciu poskytnutú súkromnému subjektu, ale napr. súkromný subjekt sa môže zaviazat', že do určitej miery finálny produkt vyvinie (napr. liek na základe účinnej látky vyvinutej v akademickom prostredí). Inštitúcia tak nestráca kontrolu nad osudom výstupov jej vedeckovýskumnej činnosti. Práva k patentovo chránenej technológii sa dajú na súkromnú firmu aj previesť. Vtedy ide o odpredaj práv k patentovo chránenej technológii. Platba za nadobudnutie práv je jednorazová a inštitúcia na ďalšie nakladanie s technológiou už nemá žiaden vplyv.

Úplne inak sa dá transferovať napr. know-how. K jeho transferu dochádza najmä prostredníctvom konzultácií, ktoré poskytujú akademickí pracovníci súkromným subjektom, alebo aj v rámci spoločne realizovaného výskumu, keď do výskumu akademickej inštitúcie poskytne personál, zariadenie a know-how a súkromný subjekt poskytne spravidla financie.

Ako transfer technológií prebieha na akademickej inštitúcii

Transfer technológií takmer vždy vyžaduje zabezpečenie komplexného procesu, na ktorý inštitúcia potrebuje tím odborníkov rôznej špecializácie. V optimálnom prostredí má na účel transferu technológií inštitúcia založené špecializované pracovisko – Centrum transferu technológií (CTT). V CTT pracujú zamestnanci, ktorí na jednej strane komunikujú s vedeckovýskumnými pracovníkmi akademickej inštitúcie a na druhej strane so zástupcami komerčnej sféry. Sprostredkujú výmenu informácií medzi týmito dvomi prostrediami a zároveň odbremeňujú akademickej inštitúcie od nutnej administrácie a od procesných úkonov, ktoré je v procese TT nutné realizovať. Akademickí pracovníci sú procesom TT zaťažovaní iba vtedy, keď je potrebné ozrejmiť niektoré náležitosti technológie (napr. pri podávaní patentovej prihlášky alebo pri licenčných rokovaniach s potenciálnym záujemcom o technológiu). Zároveň musia akademickí pracovníci dodržiavať pravidlá stanovené v interných predpisoch inštitúcie (smernice inštitúcie na ochranu duševného vlastníctva a transfer technológií). Pravidlá ich na jednej strane v súlade so zákonom zaväzujú ohlasovať inštitúcii výstupy vedeckovýskumnej činnosti a nepreziadať zverejnením informácie, ktoré by mohli znemožniť priemyselno-právnu (PP) ochranu duševného vlastníctva (DV), na druhej strane im pravidlá presne definujú potrebné postupy a upravujú napríklad systém odmeňovania vedeckovýskumných pracovníkov po zrealizovaní úspešného transferu technológie.

Prečo je TT zaujímavý a prečo ho máme podporovať

Z dobre zrealizovaného transferu technológií, ktorý je procesne zastrešovaný špecializovanými odborníkmi, môžu akademickej inštitúcii a samotným akademickým pracovníkom, ktorí sa podieľali na vedeckovýskumnej činnosti, ktorej výsledkom bola transferovateľná technológia, plynúť významné príjmy. Finančný príjem však nie je jediným benefitom, ktorý inštitúcia môže z TT získať. Nemenej významným prínosom je budovanie mena akademickej inštitúcie a distribúcia výstupov vedeckovýskumnej činnosti vo forme produktov (lieky, technické riešenia, environmentálne riešenia atď.) do spoločnosti, čím sa inštitúcia aktívne podieľa na zvyšovaní všeobecného blaha. Realizovaním TT vo svojom regióne (napr. zakladaním špeciálneho typu firiem – tzv. spin-off) sa inštitúcia môže významnou mierou zaslúžiť o rozvoj regiónu, v ktorom pôsobí.

Veľmi dôležitým prínosom TT je jeho vplyv na povedomie o duševnom vlastníctve a o potrebe jeho ochrany. TT sa totiž nedá realizovať v prostredí, kde existuje ležérne alebo nedôsledné nakladanie s duševným vlastníctvom. Keď chce akademickej inštitúcia profitovať z TT, musí mať vytvorené dobré vnútorné predpisy, ktoré proces TT ošetrujú, a musí ich dodržiavanie od svojich zamestnancov požadovať. Práve dôslednosťou v tomto smere sa buduje prostredie, kde sa duševné vlastníctvo dá primerane chrániť a za podmienok výhodných pre inštitúciu i jej zamestnancov transferovať do komerčnej sféry.

Prečo budujeme NSPTT a čo to je

Na dobrú realizáciu transferu technológií je potrebné mať k dispozícii tím kvalifikovaných ľudí s ekonomickým a právnickým vzdelaním, ktorí sa v rámci inštitúcie nevenujú ničomu inému iba transferu technológií. Už z tohto opisu základných požiadaviek je zrejmé, že len málokterá akademickej inštitúcia na Slovensku je vzhľadom na obmedzené

prostriedky schopná takýto tím vybudovať. Množstvo vyprodukovaných výstupov vedeckovýskumnej činnosti, ktoré by boli vhodné pre transfer technológií, je na slovenských inštitúciách v nízkom počte a bolo by z finančného hľadiska značne neefektívne, keby mala každá inštitúcia platiť celý tím pracovníkov, ktorí by neboli plne vyťažení. Preto vznikol nápad vybudovať Národný systém podpory transferu technológií, v rámci ktorého budú akademickým inštitúciám bezplatne poskytované podporné služby v procese TT podľa aktuálnych požiadaviek akademickej obce. NSPTT je možné si predstaviť ako súbor služieb poskytovaných z centrálného pracoviska v kooperácii s lokálnymi pracoviskami (CTT) jednotlivých akademických inštitúcií. Inak povedané – činnosti nevyhnutné na realizáciu jednotlivých krokov v procese TT, ktoré bude akademická inštitúcia schopná splniť vlastnými silami, bude realizovať samostatne a v prípade, že vznikne požiadavka na takú činnosť, ktorú inštitúcia nie je schopná zrealizovať vlastnými prostriedkami, požiadala o jej zabezpečenie z NSPTT. Služby NSPTT budú zabezpečované Národným centrom transferu technológií (NCTT), ktoré bude úzko kooperovať s lokálnymi CTT akademických inštitúcií v SR.

Aké služby bude NSPTT poskytovať?

Poskytovanie podporných služieb v procese TT bude zabezpečené expertmi, ktorých bude podľa požiadaviek akademickej obce zabezpečovať dodávateľ. Dodávateľ bude víťazom súťaže v rámci verejného obstarávania, ktoré bude zrealizované v rámci projektu NITT SK. Komunikáciu medzi dodávateľom a akademickou obcou a dohľad nad plnením požiadaviek akademickej obce bude zabezpečovať NCTT.

Služby, ktoré budú v rámci NSPTT akademickým pracoviskám poskytované, sú zatiaľ navrhnuté takto:

■ Asistencia pri posúdení novosti výstupov a cieľov plánovaného výskumu

Každý výskum má byť zameraný na oblasť, ktorá nebola preskúmaná, aby sa neobjavovali už objavené veci. Preto sa robia patentové a literárne rešerše pred začatím výskumu, aby sa zmapovala vedomostná situácia v oblasti plánovaného výskumu.

■ Predbežné rešerše pred podaním prihlášky relevantných predmetov priemyselného vlastníctva

Predbežná rešerš pred podaním prihlášky je obdobia rešerše vykonávanej príslušným patentovým úradom po podaní prihlášky. Predbežná rešerš má za cieľ zistiť, či už nie je obdobný predmet priemyselného vlastníctva (PV) registrovaný, a tak posúdiť kritérium novosti.

■ Odhad komerčného potenciálu výsledkov vedeckovýskumnej činnosti

Technológie, resp. vynálezy pochádzajúce z vedeckovýskumnej činnosti môžu mať po uvedení na trh v podobe finálneho produktu komerčný potenciál, t. j. môže z nich plynúť príjem pre vlastníka duševného práva. V rámci tejto služby je potrebné identifikovať trhy potenciálne vhodné na uplatnenie technológie alebo vynálezu a odhadnúť možné príjmy z predaja technológie alebo vynálezu vo forme finálneho produktu na týchto trhoch. Súčasťou tejto služby je tiež odhad nákladov na vývoj technológie alebo vynálezu do finálneho produktu uplatniteľného na komerčnom trhu.

■ Zhodnotenie potenciálu iných (nefinančných) prínosov výstupov vedeckovýskumných činností

Posúdenie potenciálneho prínosu výstupu vedeckovýskumnej činnosti pre verejné blaho (rozvoj regiónu, rozvoj dotknutých priemyselných oblastí, zdravie, ekológia...) môže ovplyvniť stratégiu priemyselnoprávnej (PP) ochrany, inštitúcia sa môže rozhodnúť poskytnúť výstup pre komerčné využitie bez nároku na finančný príjem, resp. realizácia na komerčnom trhu nemusí pokryť výdavky na PP ochranu duševného vlastníctva (DV).

■ Vypracovanie stratégie priemyselnoprávnej ochrany duševného vlastníctva

Vzhľadom na výšku nákladov spojených so zabezpečením a udržiavaním PP ochrany DV je potrebné ju realizovať čo najefektívnejšie. Efektívnosť spočíva v tom, že PP ochrana DV sa realizuje iba na tých trhoch (iba v tých krajinách), kde sa môže predpokladať úspešné uplatnenie technológie, resp. kde môže existovať oprávnený záujem technológiu umiestniť.

■ Príprava a podanie patentovej prihlášky a prihlášky pre všetky relevantné predmety priemyselného vlastníctva v SR a na zahraničných patentových úradoch, zastupovanie pred patentovými úradmi

Zabezpečenie prípravy a podania prihlášky na ochranu PV v spolupráci s patentovým zástupcom v danej krajine. Zabezpečenie patentového zástupcu.

■ Administrácia udržiavacích poplatkov k chráneným predmetom PV

Po udelení PP ochrany na predmet PV je nutné sledovať platnosť PP ochrany a včas hradiť správne poplatky, ktoré sú s ochranou spojené tak, aby nedošlo k zániku PP ochrany kvôli neuhradeniu poplatkov.

■ Hradenie poplatkov spojených s nadobúdaním a udržiavaním PP ochrany

Hradenie poplatkov nie je možné z rozpočtu projektu NITT SK. Táto možnosť bude aktuálna iba v prípade, že zo štátneho rozpočtu budú na tento účel vyčlenené finančné prostriedky do tzv. Patentového fondu.

■ Vyhľadávanie partnerov pre komercializáciu s využitím databáz

Služba predpokladá vyhľadávanie partnerov pre komercializáciu z databáz technologických ponúk a dopytov (na základe prehľadávania ponúk a dopytov) alebo z databáz firiem, výrobkov a služieb (na základe zamerania firiem). Partneri môžu byť vyhľadávaní pre konzultácie, zákazkový výskum, spoločný výskum, licencovanie, odpredaj PP chránených technológií.

■ Vyhľadávanie partnerov pre komercializáciu s využitím experta

V rámci tejto služby partnerov pre komercializáciu podľa požiadavky z akademickej obce (AO) aktívne vyhľadáva expert sprostredkovaný dodávateľom s využitím jeho znalostí trhu a zvolenej oblasti, znalosti aktuálnej situácie a diania na trhu vo zvolenej oblasti a jeho kontaktov v komerčnej sfére. Partneri budú vyhľadávaní najmä pri komercializácii formou licencovania v menšej miere pre spoločný alebo zákazkový výskum, konzultácie a odpredaj práv k predmetom priemyselného vlastníctva. Zo zoznamu predložených expertov vyberá definitívneho experta na spoluprácu zástupca AO v súčinnosti so zástupcom CTT pri CVTI SR (NCTT).

■ Sprostredkovanie stretnutí zástupcov AO (NCTT) s partnerom

Účelom služby je zabezpečiť profesionálny kontakt s potenciálnym partnerom pre komercializáciu. V prípade požiadavky má byť v rámci služby zabezpečené zorganizovanie stretnutia, sprevádzanie na stretnutie s partnerom a predstavenie strán. Do tejto služby nespadá vedenie rokovaní s partnerom.

■ Posúdenie formy komercializácie

Účelom služby je určiť z možných foriem komercializácie (licencovanie, odpredaj technológie, spin-off...) tú, ktorá je pre konkrétny prípad transferu technológie najvhodnejšia, resp. najefektívnejšie realizovateľná.

■ Spolupráca pri tvorbe licenčných zmlúv

V rámci služby má byť v komunikácii so zástupcami AO vytvorený návrh licenčnej zmluvy (LZ), resp. má byť posúdený návrh LZ doručený AO zo strany komerčného partnera. Služba má poskytnúť asistenciu a pomoc pri tvorbe (resp. posudzovaní) LZ a licenčných podmienok pre konkrétny prípad komercializácie podľa aktuálnych špecifických požiadaviek daného prípadu. Rovnako má byť v rámci služby poskytnutá asistenciu pri formulovaní častí zmlúv súvisiacich s odbornými položkami zmluvy.

■ Vedenie rokovaní, sprevádzanie pri rokovaníach

Služba má zabezpečiť, že počas rokovaní zástupcov akademickej obce s partnermi budú dohodnuté čo najlepšie podmienky potenciálneho partnerstva pre akademickú obec a že budú zapracované do zmluvy (licenčnej zmluvy) medzi partnermi pre daný prípad komercializácie. Rovnako budú dohodnuté a zmluvne ošetrené všetky podmienky a náležitosti partnerstva.

■ Monitoring dodržiavania licenčných podmienok

Služba má zabezpečiť monitorovanie dodržiavania licenčných podmienok dohodnutých pri odpredaji licencie akademickej inštitúciou so súkromným partnerom počas celej doby trvania licenčnej zmluvy.

■ Vypracovanie a posúdenie návrhov zmlúv

Služba má zabezpečiť posúdenie návrhu zmlúv, ktoré môžu byť akademickej obci doručené z komerčnej alebo aj verejnej sféry v prípade komercializácie, napr. pri spoločnom alebo zákazkovom výskume. Má za účel tiež zabezpečiť posúdenie súladu zmluvných podmienok s internými nariadeniami inštitúcie pre danú formu komercializácie. Rovnako v rámci služby má byť zabezpečené aj vypracovanie a posúdenie návrhov zmlúv, ktoré sa týkajú komercializácie a vychádzajú z akademickej inštitúcie.

■ Poradenstvo pri tvorbe podnikateľského plánu pre komercializáciu formou spin-off

Pred založením spin-off spoločnosti je potrebné vypracovať podnikateľský plán. Na základe zhodnotenia reálnosti splnenia predpokladov uvedených v podnikateľskom pláne sa má inštitúcií alebo jej zamestnancom umožniť posúdiť, či je vhodné s daným zámerom zakladať spin-off spoločnosť. Účelom tejto služby je pomôcť inštitúcií alebo jej zamestnancom pri tvorbe podnikateľského plánu.

■ Asistenciu pri zakladaní spin-off

V prípade komercializácie cez založenie spin-off spoločnosti má táto služba zabezpečiť pre AO všetky potrebné asistenčné služby vedúce k založeniu spoločnosti.

■ Vyhľadávanie investorov pre rozvoj spin-off spoločnosti

Účelom tejto služby je sprostredkovať reprezentantom spin-off spoločnosti príležitosti na získanie investícií do jej rozvoja.

■ Podpora pri odpredaji práv k technológii

Odpredaj práv k priemyselnému vlastníctvu je jedna z foriem TT, keď inštitúcia stráca vplyv nad využitím technológie, resp. vynálezu. Služba má sprostredkovať alebo zabezpečiť odpredaj práv k technológii podľa požiadaviek akademickej obce.

■ Marketing technológie

Marketingová prezentácia výstupov vedeckovýskumnej činnosti s cieľom nájsť partnera pre komercializáciu. Prezentácia môže prebiehať rôznymi formami od priameho oslošovania potenciálnych partnerov po prezentovanie na špecializovaných výstavách a veľtrhoch. V prípade požiadavky zabezpečenie prezentácie technológie na špecializovaných podujatiach alebo zabezpečenie účasti na špecializovaných podujatiach (kontrakčné výstavy a pod.).

Kedy budú služby NSPTT akademickej obci prístupné

Zmluva s dodávateľom, ktorý ma pre poskytovanie služieb NSPTT zabezpečovať expertov, má byť podpísaná do konca júla 2012. Dovtedy v rámci projektu NITT SK musíme vybudovať prostredie, vrátane potrebného softvérového vybavenia, kde sa budú požiadavky akademickej obce evidovať, spracovávať a vybavovať.

Veríme, že sa nám v rámci projektu NITT SK podarí vybudovať udržateľný systém, ktorý má veľký potenciál cez podporu transferu technológií podporiť vedu a výskum a zvýšiť kredit akademickej inštitúcií na Slovensku.

Projektu NITT SK sa venuje i ďalší príspevok v rubrike PROJEKTY na strane 33.